

PROF. PINTILII NICULINA
LICEUL TEHNOLOGIC „MIHAI EMINESCU” DUMBRĂVENI

MOTTO: „Nimic nu e cu neputință: sunt căi care duc la toate lucrurile. Dacă am avea destulă voință, am avea totdeauna și destule mijloace” La Rochefoucaud

Învățarea centrată pe elev reprezintă o abordare care presupune un stil de învățare activ și integrarea programelor de învățare în funcție de ritmul propriu de învățare al elevului. Elevul trebuie să fie implicat și responsabil pentru progresele pe care le face în ceea ce privește propria educație.

Specific metodelor interactive de grup este faptul că ele promovează interacțiunea dintre mințile participanților, dintre personalitățile lor, ducând la o învățare mai activă și cu rezultate evidente. Acest tip de interactivitate determină „identificarea subiectului cu situația de învățare în care acesta este antrenat”, ceea ce duce la transformarea elevului în stăpânul propriei formări. Interactivitatea presupune atât *cooperarea* cât și *competiția*, ambele implicând un anumit grad de interacțiune. Astfel, în urma interacțiunii educaționale are loc stimularea creativității elevilor implicați și a spiritului de echipă.

Ioan Cerghit afirma: „pedagogia modernă consideră că rutina excesivă, conservatorismul (...) aduc mari prejudicii învățământului. În fond, creația, în materie de metodologie, înseamnă o neconținută căutare, reinnoire și îmbunătățire a condițiilor de muncă în instituțiile școlare”.

Noile deziderate ale unui învățământ formativ eficient și activ a impus în cadrul orelor de literatură și lecții pe calculator (Asistent Electronic Lesson) care îmbină mijloacele audio-vizuale cu cele tradiționale

(caiet, fișe, cretă, tablă etc.) De multe ori, materialele ilustrative pe suport clasic(hârtie, carton) sunt înlocuite de cele în format electronic, sub forma unor prezentări Power-Point.

Cu privire la orele de limba și literatură română au fost concepute taxonomii ample, variate. Cea mai cunoscută e cea propusă de Ioan Cerghit și Ioan Pașcu iar metodele sunt grupate astfel:

A. Metode de transmitere și însușire a cunoștințelor:

1. Metode de comunicare orală:

- expositive (afirmative): expunerea cu variantele ei (povestirea, expunerea cu oponent), prelegerea-dezbatere;
- interogative (conversative sau dialogate): conversația;
- metoda discuțiilor și a dezbaterilor cu variantele ei: Philips 6-6 și brainstormingul;
- metoda problematizării (instruirea prin problematizare) .

2. Metode de comunicare bazate pe limbajul intern:

- reflecția personală.

3. Metode de comunicare scrisă:

- lectura explicativă;
- învățarea după textul scris al cărții.

B. Metode bazate pe acțiune (operaționale sau practice)

1. Metode bazate pe acțiune reală:

- exercițiul - algoritmic, euristic;
- lucrările practice - cu caracter reproductiv, demonstrativ, problematizat;
- proiectele tematice - reproductiv, problematizat - creative;
- studiul de caz;
- proiectul sau tema de cercetare.

2. Metode bazate pe acțiune simulată:

- jocurile didactice;
- jocurile de simulare;
- lectura pe roluri;
- învățarea prin dramatizare;
- învățarea pe simulatoare.

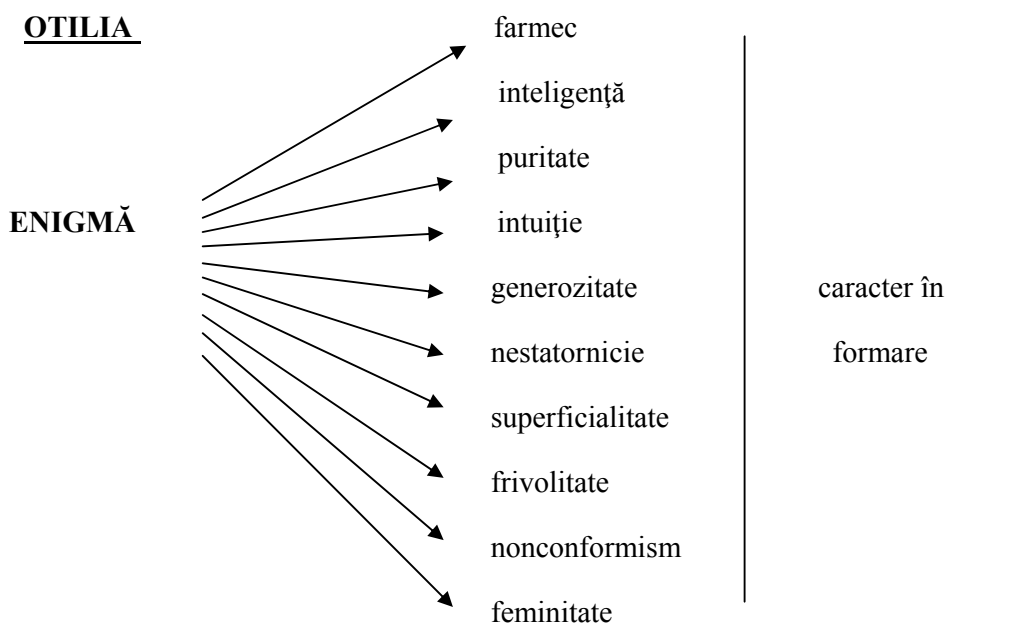
În cele ce urmează mă voi opri asupra unor metode moderne aplicabile la orele de literatură în liceu, în cadrul lecției de caracterizare a personajului. **Braistorming-ul, dezbaterea, metoda pălăriilor gânditoare** sunt metode didactice moderne ce se pot utiliza direct și efectiv la ore pentru predarea personajului literar, astfel încât elevii de liceu să și-l apropie și să-i înțeleagă mai ușor comportamentul. Adesea personajele literare manifestă voință puternică, sunt exemple pozitive de comportament și pot sluji ca modele tuturor tinerilor de astăzi. Ajutându-i pe elevi, prin joc și dezbateri aprinse, să și apropie personajele m-au ajutat și ei să sintetizez în compoziții finale caracterizările acestora.

1. **Brainstorming-ul**

În procesul receptării romanului *Enigma Otiliei*, de George Călinescu, elevilor li se va cere să explice titlul în legătură directă cu personajul principal al operei. Întrebarea problemă generează viziunea celorlalte personaje asupra personajului feminin, ajungându-se la perspectivele multiple și diferite asupra caracterului ei. Pentru a fixa ideile descoperite de elevi se realizează o hartă conceptuală care se va afla la baza redactării cacterizării personajului Otilia.

FIȘA DE LUCRU - Harta conceptuală

Cum se definește Otilia, din romanul lui George Călinescu, *Enigma Otiliei*, în viziunea celorlalte personaje?

FELIX	„Otilia e o fată admirabilă, o fată superioară... pe care n-o înțeleg!”	Femeia ideală
-------	---	---------------

PASCALOPOL	„ A fost o fată delicioasă, dar ciudată. Pentru mine o enigmă”	Femeia în devenire
MOȘ COSTACHE	„ Fetița mea ...tu știi că numai pe tine te am. Ție îți las tot... ce-ți trebuie ție alt nume ?”	Fetița /Copila
STĂNICĂ RAȚIU	„Deșteaptă fată, comentă Stănică știrea când o află. Știu că se descurcă în viață !”	Femeia cu spirit practic și întreprinzător
GEORGETA	„ Stimez pe Otilia numai după cum îmi vorbești despre ea.”	Domnișoara cu bune maniere
FAM. TULEA	„ Proastă ești, Aurico – vorbi Aglae suspinatoarei pri ușa deschisă. Să-ți faci sânge rău pentru o dezvățată!”	Femeia stricată

2. Dezbaterea

De multe ori, dezbaterea e considerată o formă a discuției. Ioan Cerghit o consideră o „discuție pe larg și amănunțită a unor probleme, deseori controversate și rămase deschise (dezbatere cu caracter polemic, urmărindu-se influențarea convingerilor, atitudinilor și conduitei participanților).“

Dezbaterea propriu - zisă constă în următoarea schemă:

- afirmator (1) - 5 minute; întrebarea negatorilor și răspunsul prompt al afirmatorului - 2 minute;
- negator (1) - 5 minute; întrebarea afirmatorilor și răspunsul prompt al negatorului - 2 minute;
- afirmator (2) - 5 minute; întrebarea negatorilor și răspunsul prompt al afirmatorului - 2 minute
- negator (2) - 5 minute; întrebarea negatorilor și răspunsul prompt al negatorului - 2 minute;

La final are loc deliberarea juriului și desemnarea echipei câștigătoare.

FIȘA DE LUCRU – Dezbaterea

Echipa I: AFIRMATORII (5)	Echipa II: NEGATORII (5)
3,4 ARGUMENTE + Concluzia	3,4 CONTRA ARGUMENTE + Concluzia
Intervenția fiecăruia: 2' - 3'. Folosirea pers. I plural: 1. Afirmția : Noi considerăm că....	Intervenția fiecăruia: 2' - 3'. Folosirea pers. I plural: 1. Identificarea argumentului : Echipa afirmatoare sustine / consideră/ crede că...

2. Motivarea: Argumentele noastre în sprijinul celor afirmate sunt: Ne susținem afirmația, aducând în sprijin următoarele dovezi:	2. Expunerea contraargumentului: Noi nu suntem de acord, deoarece credem ca / susținem
3. Concluzia: În consecință:...	3. Concluzia: În consecință:...
Drept urmare:	Drept urmare...
II. EVALUATORII (4) anunță REZULTATELE (le justifică)	
Restul clasei: "spectatori"	
III. Analiza profesorului (<i>feedback</i>)	

Participanți	A1	A2	A3	A4	A5	N1	N2	N3	N4	N5
Calitatea argumentelor										
Calitatea argumentării										
Limbaș: corectitudine, fluentă, adecvare la partener etc.										
Total										

Întrebarea pentru dezbateri: Este vinovată Ela Gheorghidiu de destrămarea relației conjugale?

AFIRMATORII (Se oferă, pentru fiecare argument, un <i>citat reprezentativ</i>)	NEGATORII (Se oferă, pentru fiecare argument, un <i>citat reprezentativ</i>)
1. În timpul facultății, Ela era o fată mondenă, cu viață socială activă, la care însă a renunțat prin căsătoria cu Ștefan. 2. Lupta pentru banii moșteniți de la unchiul Tache ne prezintă o față nouă a Elei. 3. Având bani, Ela redevine mondenă: garderobă nouă, ieșiri la restaurante, noi prietenii (Anișoara, domnul D.), excursii, noi activități mondene- tango, etc. 4. Lipsește o noapte de acasă când Ștefan vine pe neașteptate.	1. Originea modestă a Elei și frumusețea ei nu reprezintă argumente ale trădării. 2. Nevoia de bani e firească în condițiile angoasei de a fi sărac, de a nu avea un viitor sigur. De altfel și renta pe care o cere de la Ștefan e la fel justificată. 3. Ela cheltuie bani și pentru familie: mobilează o locuință, schimbă garderoba lui Ștefan, face cadouri prietenilor din studenție etc. 4. Lipsa de acasă e justificată de plecarea

<p>5. Flirtul evident cu domnul D. În timpul excursiei la Odobești.</p> <p>6. La Câmpulung Muscel, înainte de începerea războiului, se află și D. pe care Ștefan ar vrea să-l împuște.</p> <p>7. Scrisoarea pe care o primește Ștefan în timpul permisiei de convalescență.</p>	<p>îndelungată a lui Ștefan cu treburi și de biletul de la Anișoara care o chema la ea.</p> <p>5. Fiindcă în monologurile introspective, Ela nu se apără, nu se justifică asupra faptelor nu înseamnă că are o aventură ci că Ștefan e orbit de gelozie</p> <p>6. La dese despărțiri de Ștefan Ela suferă, iese rar în public, are orgoliul de a nu face ea primul pas, tocmai pentru că nu e vinovată de trădare.</p> <p>7. Consideră scrisoarea o calomnie și propunerea divorțului o rănește.</p>
---	--

3. Metoda pălăriilor gânditoare

Metoda “Six thinking hats” sau “Metoda pălăriilor gânditoare” permite gândirea laterală, termen aparținând dr. Edward de Bono; are la bază proverbul englez “Gândește în conformitate cu pălăria pe care o porți”. Cele 6 pălării întruhidează șase posibilități de procesare a datelor:

Pălăria Albă se concentrează pe informații. Se referă la fapte, figuri, informații disponibile sau necesare. Ea strânge informațiile existente, umple spațiile goale cu noi date.

Pălăria Galbenă se concentrează pe beneficii și aspecte pozitive. Ea te ajută să gândești pozitiv, abordează punctul de vedere optimist, care te face să conștientizezi toate beneficiile și valorile implicate de decizie.

Pălăria Roșie dezvăluie intuițiile, sentimentele și emoțiile. Pălăria roșie rezolvă problemele din punctul de vedere al intuiției, al reacțiilor rapide și al emoțiilor. De asemenea, încearcă să acopere modul în care vor reacționa emoțional alte persoane.

Pălăria Neagră este pălăria problemelor, criticilor și a precauțiilor. Pălăria neagră contribuie la diminuarea riscurilor și a problemelor înainte de stabilirea soluției finale. În cartea sa, De Bono ajunge la concluzia că aceasta este cea mai naturală pălărie datorită tendinței umane de a privi automat și aspectul negativ al problemei.

Pălăria Verde este cea a creativității, schimbării, a alternativelor, propunerilor, a ceea ce este interesant și provocativ. Ea susține modalitatea de a gândi liber, ideile critice fiind mult diminuate.

Pălăria Albastră este pălăria coordonării. Nu vizează un subiect în sine, ci procesul gândirii.

FIȘA DE LUCRU – Metoda pălărilor gânditoare

Ilisafra Jder, din romanul sadovenian *Frații Jderi*, soție și mamă de eroi

1. Prezintă informațiile știute despre personaj (purtătorul pălăriei albe)

- soția lui Manole Păr-Negru;
- mamă a patru băieți(Damian, Cristea, Nicoară-Nicodim,Simion);
- are suflet bun și acceptă să crească și pe Ionuț, copilul nelegitim al lui Manole;
- gospodină: face dulcețuri și mâncăruri tradiționale moldovenești; pregătește ospățul domnesc la poalele pădurii, cu bucate alese;
- a fost frumoasă în tinerețe;
- soție, mamă, soacră, văduvă în finalul romanului;

2. Prezintă motivația opțiunilor personajului (purtătorul pălăriei galbene)

- soțul, Manole este vel-comis al hergheliei domnești de la Timiș și oștean de frunte al voievodului, moare în bătălia de la Vaslui;
- toți băieții sunt în slujba voievodului Ștefan cel Mare: Cristea e vistiernic, Simion e al doilea mare comis al hergheliei domnești; Nicoară-Nicodim e cărturar, sfătuitor, diplomat și cronicar al lui Vodă; Damian e negustor la Lwov, însă e spion al voievodului;
- Ionuț, mezinul, se formează ajungând în final „om al măriei sale”;
- păstrează tradițiile: botează, cunună, face pomeniri bărbaților din familie căzuți pe câmpul de luptă;

3. Judecă atitudinea personajului față de celelalte personaje (purtătorul pălăriei negre)

- se gătește ca în tinerețe sub supravegherea și îndrumarea babei Chiva;
- critică politica domniei(Ionuț, încă nevârstnic e luat la Curte);
- clevetește în legătură cu nora sa, Candachia, că n-are prunci, că nu-i frumoasă...;

4. Adu argumente de ordin afectiv în legătură cu opțiunile personajului (purtătorul pălăriei roșii)

- își iubește toți cinci feciorii căci poartă însemnul Jderilor și pentru că sunt rodul fericirii ei maritale;
- manifestă curiozitate feminină: vrea să afle prima veștile despre feciori sau despre întâmplările din țară
- e invidioasă pe tinerețea nurorii, o împunge cu vorbe de duh;

5. Realizează interpretări /prezintă afirmații surprinzătoare asupra faptelor personajului (purtătorul pălăriei verzi);

- „ O Junonă dublată de o Minervă.” (Perpessicius)
- conduce gospodăria cu severitate;
- comentează știrile și își apostrofează soțul;
- frumusețea ei atrage până și privirile Voievodului;

6. Speculează unele dintre faptele personajului, ordonând și cele spuse de ceilalți colegi (purtătorul pălăriei albastre)

Așadar... Ilisafra se dovedește a fi mamă și soție de eroi....

Temă acasă : *Redactează o compoziție tip caracterizare a personajului feminin Ilisafra Jder, din romanul lui Mihail Sadoveanu „Frații Jderi”.*

Această metodă se poate aplica și pentru alte texte literare studiate în liceu. Iată câteva titluri de compoziții tip caracterizare de personaj: Vitoria Lipan – *O femeie în lumea bărbaților*, Ana Baciu/ Pop a Glanetașului – *Întruchipare a durerii nesfârșite*, Ela Gheorghidiu - *Misterul feminin*, Ioana Boiu - *Balansul slăbiciunii femeiești*, Maitreyi – *fecioara bengaleză*, Tofana Sbilit- *Femeia pasională modernă*, Nastasia Sorcovă –

aspirația către lumină , Elena Drăgănescu / Ada Razu / Lina Rim – *femeia snoabă*, D-na T.(Maria T. Mănescu) /Emilia Răchitaru – personajul feminin atipic.

Consider că e important CUM ajung elevii să înțeleagă personajele și CUM reușesc ei să-și exprime argumentat punctul de vedere astfel încât aceste personaje să fie mai actuale, mai reale. Profesorul are un rol major în formarea unei atitudini creative și a aptitudii de a căuta și de a găsi soluții la probleme.

Activitățile organizate pe baza metodelor moderne de interacțiune educațională au un conținut inedit ce trezește curiozitatea elevilor iar profesorul poate descoperi că unii elevi sunt mult mai inteligenți decât au arătat până atunci, sunt mai cooperanți iar elevii veșnic neatenți din ultima bancă vorbesc cu însuflețire și fac progrese vizibile. Aceștia vor descoperi că materia pe care o considerau grea, este interesantă, că profesorul le este apropiat și se află la catedră pentru a le fi de folos și nu pentru a le strica media sau pentru a-i lăsa corigenți. Absenteismul se poate reduce considerabil dacă profesorul nu va căpăta rutina orelor organizate tradițional. Elevii vor veni la școală pentru că știu că cineva le va asculta ideile originale, vor asculta compunerea colegului, vor aduce completări și vor răspunde critic acolo unde e cazul fiindcă au fost îndrumați să-și formeze gândirea și un mod de acțiune în cadrul restrâns al spațiului școlar dar și în spațiul mai vast al societății.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bodiștean, Florica, *Personajul și întruchipările sale istorice*, în „ *Perspective* ” nr. 2(13) / 2006
2. Bărboi, Constanța și Itu, Iustina - *Dicționar de personaje literare*, Ed. Universitas, Chișinău, 1993.
3. Goia, Vistrian și Drăgotoiu, Ion – *Metodica predării limbii și literaturii române*, Ed. Didactică și pedagogică, 1995
4. Cerghit, Ioan, *Metode de învățământ*, EDP, 1997
5. Parfene, Constantin- *Metodica studierii limbii și literaturii române în școală*, Ed. Polirom, Iași, 1999